

Učiteljski list

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca. — Uredništvo (slovenskega dela) in upravništvo v Trstu (15), Via Udine 35, III. Hrvatski dopisi naj se pošiljajo na naslov: Vinko Šepič, nadučitelj u Buzetu. Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, odgovorni urednik slovenskega in hrvatskega dela Jože Pahor. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane Lir 30 — Tekoči pošt. račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 5

V Trstu, 1. marca 1926.

Leto VII.

Razvoj kmetijstva na Danskem

(Nadaljevanje.)

Kako poslujejo klavnice bi bilo odveč popisovati. Kakovost prašičev se določa po debelosti špeha na hrbtu: čim tanjši je, tem finejša je vrsta (ki jih je četvero). Za izvoz se uporabljajo vozovi, ki so konstruirani na poseben način. Skupna proizvodnja zelo ugodno vpliva na cene: **pravzaprav so nizke cene produktov mogoče radi tehničnega izpopolnjenja**, ki omogoča proizvodnjo v velikem, koncentracijo, delitev deia in nadomestitev človeškega dela s stroji.

Enotno kot proizvodnja se vrši tudi odpošiljanje blaga. Zadruga ni v neposredni zvezi s konzumentom, ampak oddaja blago en gros (na veliko) na trg in niti ne misli na razprodajo na drobno. Vendar je zadruga tekmeč mesarju, ki je prej sam določal cene mesu. Pogosto je celo mesar prisiljen jemati blago pri zadrugi. Tako se je delo popolnoma razdelilo.

Danske zadruge so torej veleobrati, ki pa niso izločili mesarske obrti. Zavzele so le ono mesto, ki bi ga sicer zavzel zasebni kapital.

L. 1904 je imela Danska 27 združnih klavnic s 66.400 združniki. Ti **morajo** oddati klavnicam vsaj $\frac{2}{3}$ živali, ki jih prodajo. Dobiček se deli koncem leta po množini blaga, ki ga je oddal zadrugar.

Vse klavnice so združene v zvezi. Ta ima namen: pospeševati rejo živali, izpopolnjevati rejo živali, izpopolnjevati obrate in skrbeti za razprodajo. Prva naloga je glavna in je največji uspeh združništva. Česar niso mogla doseči vsa prejšnja prizadevanja in še posebe nagrajevanje (premije), se je posrečilo doseči z edinim sredstvom: s plačevanjem blaga po kakovosti. To sredstvo je ustvarilo **enotnost reje**.

Zveza izdaja tednik, ki se pošilja zadrugarjem. Tudi je nastavljen poseben svetovalec, ki obiskuje poedine klavnice in ima namen spopolniti tehnične pripomočke, mašinske naprave itd. Tudi v zadevi cen skuša ta zveza uvesti enoten regulativ, bodisi pri blagu, bodisi pri delavskih mezdah, ker so prišle nekatere klavnice v resno nevarnost radi delavskih stavk. Zveza zbira tudi potrebno statistično gradivo.

Današnje statistike izkazujejo blizu popolno enotnost teže, cen, proizvodnih stroškov itd. po vsem Danskem. Žele se posebno mesnati prašiči, ki tehtajo okrog 130 funtov. Ta teža je za prehranjevalne stroške važna. Prof. Fjord, ki je ustanovil dansko «krmno enoto» je dognal, da rabi prašič, ko raste od teže 35—75 funtov, le 3.3 funte žita (krme), da se poredi za 1 funt, od 75—115 funtov rabi 4 funte krme za 1 funt nove teže in od 115—155 funtov pa 4.8 funta krme.

Pomen produktivnih zadrug na Danskem se najbolj razvidi iz napredka kmetijske proizvodnje. Ta je izredno narastal prav v dobi razvoja

zadrug. Stanje živine se je podvojilo in temu primerno se je dvignila tudi produkcija poljskih pridelkov, dasi je stanje kmetijskega prebivalstva ostalo skoro nespremenjeno. Napredek je bil mogoč le s spremembo obratovanja in uredbe dela, kar je pa omogočilo edino le združništvo. Združništvo je vpeljalo novo delitev dela. Poplemenjenje poedinih produktov je bilo kmetijskemu obratu odvzeto, s čemer so bile osvobodjene delovne sile, ki so se lotile ojačenja produkcije. Poplemenjenje zemljedelskih proizvodov se je osredotočilo v združnih, tvornicah podobnih obratih, in na ta način se je z združno delitvijo dela in s strojnimi delom prihranila človeška sila. Lahko bi rekli, da se je dansko zemljedelstvo «industrializiralo», kmet je postal nekak industrialni podjetnik. To ni sicer za veliki kmetijski obrat nič novega, novo pa je za malo kmetijo. Stojimo pred posebnim pojavom: veliki združni obrati uničujejo zasebne obrate, favorizirajo pa širjenje malih. Vidimo, da **se koncentrirajo zemljedelske obrti za plemenjenje produktov ter da se istočasno decentralizira kmetijska proizvodnja sirovin**. Danes še ne moremo reči, kakšen razvoj bo to imelo. Vendar se industrializiranje omejuje le na poedine obratne panoge in le na dele vse produkcijske poti. Na Danskem je bil razvoj klavnic mogoč le pod pogojem, da se meso izvažajo. Brez eksporta bi najbrže ne bile nastale zadrugne klavnice.

Cene zemljišč.

Gospodarski položaj zemljedelstva se najlaže izračuna na kupnih cenah in po najemninah zemljišč. Z naraščanjem žitnih cen so naraščale tudi cene zemljišč in — padle še le potem, ko se je razločno pokazala kriza. Sprememba zemljiške lasti ni velika, letno 2—3%. V letih 1895-99 je menialo 20. 8% zemljišča svojega lastnika in sicer 13. 9% vsled proste prodaje, 0.8% vsled prisilne dražbe, 5.4% vsled rodbinske prodaje ter 0. 9% v idustrijske svrhe.

Največ se je prodalo malih zemljišč, ki so imela znatno višjo ceno od prodanih velikih. Vzroki so različni, vsekakor je za mala zemljišča več kupcev; pa tudi so mala zemljišča individualno uporabnejša, ker se s pomočjo rodbine lahko intenzivneje izrabijo.

Srednja posestva so naicenejša, ker se s pomočjo rodbine lahko intenzivneje izrabijo.

Srednja posestva so naicenejša, ker jih je treba obdelovati z najetimi silami in se ne dajo na takih zemljiščih dovolj uporabiti pridobitve moderne tehnike. Poleg vsega pa se nakupujejo velika zemljišča tudi v druge namene, ne samo zemljedelske, in so kupci kapitalisti, ki investirajo v njih svoj kapital.

Še en pojav je mogoče ugotoviti v razvoju cen danskih zemljedelskih zemljišč: cene dobrih žitnih zemljišč so padale, cene drugih, manjvrednih zemljišč, ki so se začela izrabljati za

živinorejo, so pa rastle. Vendar se v splošnem cene zemljišč v času žitne konjunktore previsoko narastle. Ljudje so zemljišča drago plačevali — spekulacija je pač šla svoja pota.

S padcem žitnih cen so bili potem oškodovani posebno tisti, ki so zemljišča predrago kupovali.

Poleg zemljiških cen so tudi dolgovi na zemljišču merilo njegove vrednosti. Tudi na Danskem opazimo prenatraglo in previsoko zadolžitve. Od zemljišč, ki so bila v letih 1895—99 prodana, je bilo zadolženih nič manj kot 86. 7%. Dolg je znašal v tem času 55% zemljiščne vrednosti (z vstevšim inventarjem). Pri srednjih in velikih obratih je dolg višji kot pri majhnih. Z naraščanjem zemljiščnih cen se zemljišča hitreje zadolžujejo. Vendar je dolg zelo trdovraten in se navadno ne zniža, kadar padajo cene zemljišč.

Delovne mezde.

Mezde poljskih delavcev so na Danskem narastle v teku enega stoletja na tri do štirikratne prvotne višine. Vendar so se v poedinih časih precej spreminjale. Vedno pa so delodajalci tožili, da so previsoke, pa naj je bila dobra ali slaba letina. Gotovo, da niso bile mezde skoro nikdar odvisne od zemljedelske konjunktore. Le kadar so se začela obširnejša kmetijska dela v deželi (na pr. drenaža) in je bilo popraševanje po delavcih večje, so rastle mezde. Intenzivnost obdelovanja se sicer izvede večinoma s stroji,

vendar ni danes na Danskem zaposlenih manj ljudi, kakor jih je bilo na pr. pred četrt stoletjem.

Krarup je preračunal letni zaslužek danskega poljskega delavca (brez hrane in pri 300 delovnih dneh) na 165 kron v l. 1825, 300 kron v l. 1866, 390 kron v l. 1875 in 495 kron v l. 1890. Če vzamemo ceno žita v l. 1825 = 7 kron, v l. 1860 = 11 kron, v l. 1875 = 12.75 krone in l. 1890 = 11 kron, bi prišla letna plača delavca (brez hrane):

leta 1825 na 21,43 ton rži,
„ 1860 „ 18,43 „ „
„ 1875 „ 30,60 „ „
„ 1890 „ 45,00 „ „

Mezda je torej z ozirom na najpotrebnejša življenjska sredstva tako narastla, da je za agrarca, ki išče svoj glavni dohodek v prodaji žita, za 150% višja kakor l. 1845.

Čisto drugačno razmerje mezd dobimo, če jih primerjamo s cenami masla. Delavčeva letna plača bi znašala

leta 1825	428 funtov masla,
„ 1860	526 „ „
„ 1875	526 „ „
„ 1890	524 „ „

Ves povišek je torej komaj 33%, torej nikakor ne more tožiti oni kmet, ki je znal spremeniti svoje žito v maslo oziroma v živalske produkte. (Dalje.)

Problem osnovne škole

Osnovna škola bi da bude temeljnimi i pravim hramom prosvjete širokih ljudskih slojeva. Sva nastojanja raznih pedagoga sviju vremena išla su za tim, da se taj hram usavrši i dostojno razvije. Savremeni radenici na polju pučke nastave posvećuju osobitu pažnju osnovnoj školi i nastoje, da joj dadu čim izrazitiji tvorni, radni i čovječiji značaj.

Promatrajući i proučavajući razvitak osnovne škole u prošlosti, nailazimo, da je ona bila uvijek pod utjecajem okoline, pa je u glavnome služila sistemu, koji ju je uzdržavao. Pučka je škola već odavna bila obavita raznim sponama, koje su joj priječile, da vrši onu istinsku odgojno-duševnu zadaću, radi koje bi morala jedino i postojati. Jasno je, da je bila manjkava i u didaktičnom pravcu, pa je i zbog toga pružala jednu okrnjenu sliku, te je polazećem naraštaju davala jedino suboparna i minimalna znanja.

Počela je borba u dva pravca za oslobodjenje i samoosvojenje škole. Ova se borba vršila intenzivno i postepeno prema duhu vremena, te je bilježila negdje manje, a drugdje veće uspjehe. — Nastojanje za podignućem značenja i ugleda škole ispoljavalo se kako rekosmo u dva smjera. S jedne su se strane pedagogi vruće borili za reformaciju škole u odgojnom smislu i tražili, da se u njoj ne stvaraju odvisni, suhoparni, nesamostalni i površni ljudi, nego da iz nove škole izlaze novi ljudi, čvrsta značaja, plemenita srca i odlučne volje. Uporedo sa tim nastojanjem opažamo, da se traži i duševnu

emancipaciju škole, naime školu su htjeli riješiti onih veriga, kojima je bila u prošlosti čvrsto sputana. — Škola i učiteljsko osoblje bilo je zavisno o onima, koji su vedrili i oblačili, zato se i reformacija škole nije mogla da temeljito i do kraja provede.

Ova dvojaka borba nastavljala se i odražala u raznim formama, a odrazuje se posvuda i dandanas. I dok je donekle uspjelo, da se školi dade odgojni značaj, dotle se u smislu oslobodjenja pučke nastave od raznih upliva, učinilo malo ili ništa. Škola i nadalje ostaje ovisna i skrčena u svojem djelokrugu. Zadaju joj se zadaće, koje nijesu u skladu sa njezinom glavnom i jedino uzgojnom svrhom. Ovako sputana raznim sponama pruža isto tako okrnjenu sliku kao u prošlosti sa jedinom razlikom, da je prilično udovoljeno formi i da se didaktično nešto napredovalo.

Ali tako ne će i ne može da ostane. Najsvetiji dom nevinog i čistog pomlatka treba temeljito preosnovati i preporoditi. Borba će se nastaviti u oba smjera i svršiti će potpunom pobjedom. U odgojnome pravcu se škola imade usavršiti i popuniti primjenom principa samoradnosti i uvedbom moderne škole rada. Ali ovo načelo nije moguće ostvariti, dok se, škola ne oslobodi sviju mogućih okova, koji joj onemogućuju, da ljudsko društvo pridigne i obnovi u smislu čovječstva i bratstva.

U novoj preporodjenoj školi moći će da bude učitelj rad produktivan, nesebičan i savršen, jer će on moći, da posveti svojoj odgojnoj misiji svim žarom svoje plemenite duše bez straha za koru kruha i svoj opstanak. Titus.

ZVEZIN PEVSKI ZBOR.

Kakor je že javljeno, nastopi zbor na velikonočni pondeljek, vsled česar bo na velikonočno nedeljo zvečer skupna vaja.

Za tržaški krožek je določena krožkova vaja 20. in 21. t. m. (v soboto zvečer od 8.15 do 10.30, v nedeljo od 9. do 12.30). To krožkovo vajo bo vodil S. Kumar sam.

Delovna šola

(Nadaljevanje.)

23. Kdo so nasprotniki delovne šole? Šola je hiša, v kateri imajo otroci rodbinsko življenje, delajo, se igrajo ter porabijo čas na pameten način in razgovarjanju, s čitanjem in umetnostjo ter s počitkom, hiša, okrog katere je vrt, in polje in poleg še delavnice. Kaj naj bolj prija življenju otrokovemu kot ta šola, v katero pridejo z otroško psihologijo iz svojih domov. Nič zvonca, nič učnih ur po uri, nič učiteljev in učencev, ki so se pobabili vsled šolskega dolgotrajja. Resnica je vedno v preprostem, in resnica nove delovne šole se glasi: «Živite preprosto, živite človeško kot žive vsi ljudje okrog vas izven šole, če živite pri tem le maksimalno kulturno in produktivno!»

Vzlic temu ima delovna šola svoje sovražnike. Kdo so nasprotniki delovne šole?

Nje nasprotnik je vsakrteri od onih, ki so bili vsled neizobraženosti ljudstva srečni, mirni, siti. Ti sovražijo delovno šolo, ker je njih grob. Njih raj je neizobraženost ljudstva.

Nasprotniki delovne šole so tudi oni, ki so duševno okosteneli in slutijo, da jih bo prihodnost odklonila, ki hočejo nezadržno prihodnost zavrniti ali zadržati. Med temi najdemo marsikako staro podgano, ki se je že davno polenila, ki pa zna še sedaj bleščati z navlako navideznega znanja — kako naj ne bi zdaj kazala zob delovni šoli? Delovna šola je vendar, ki bo nje klavno pseudoznanje razkrinkala in ji naravnost povedala: «Ne veš in ne znaš ničesar!» Delovna šola je, ki ji bo pripravila neslaven grob, in stara podgana se bori za svoj obstanek.

Za svoj obstanek se bori tudi stari učitelj s svojimi razcefranimi učnimi knjigami in s svojo hermetično zaprto šolo. Razviti se moraš, ustvarjavec moraš biti, mu pravi nova pedagogika. On pa je duševno že davno mrtev in je tudi že končal listati po svojih starih učnih knjigah. «Nepripravljen» gre v razred, in njegova duša spi tekom vseh petih učnih ur, do katerih je popolnoma apatičen. Ta obrabljeni šolski stroj se bo zdrobil pri prvem poskusu, ko bo hotel spraviti v gibanje svoja rijava kolesa na nov način.

In tudi ta stara šola je nasprotnica delovni šoli; zletela je kot vesel metulj s kratkotrajnim življenjem do nas, kopirala je, vihajoč nos, s svojimi učnimi knjigami ono metodiko, ki jo je bila spoznala v gimnaziji, in ni bila včasih niti nasprotna, če je lahko blestela s svojo odsotnostjo. In zdaj naj bi hkrati živeli skupaj z otroci, naj bi delali skupno z ljudstvom... To naj bi počela, ki je svoje osebno življenje videla v svojih sanjah tako oddaljeno od teh fabriških otrok in od tega vaškega dela!

Oni pa, katerih duša je zrastle z ljudsko dušo v eno, katerih volja služi ljudski volji, katerih razum se žrtvuje za ljudstvo, oni so pripadniki delovne šole, ki je resnična ljudska šola. Oni so zanjo in vidijo v njej rešitev in srečo ljud-

stva, stoje na svojem mestu in bodo vztrajali na njem, vzlic zasmehu in blatenju, vkljub zlobi in viharju. Stoje tu in čakajo mogočne nadomestitve, čakajo velike množice ljudskega učiteljstva, ki bo izšlo iz ljudstva samega, zakaj delovna šola, ki hoče udeležujoče se življenje le spopolniti, je v svojem vzgojeslovju dostopna tudi ljudem delovnega življenja. Ljudstvo more lahko priti vanjo kot učitelj, in sen splošne šolske obveznosti bo velika šansa njenega uresničenja. Ta ljudski učitelj bo prišel iz ljudstva, bo gotovo prišel.

Nekaj dodatkov.

I. Metodika otroških poskusov. Naj odstranimo običajno nerazumevanje, da se zamenjuje eksperimentiranje z demonstriranjem: eksperiment imamo, če otrok sam nekaj raziskuje in hoče izvedeti, če poskuša sam; demonstriranje pa imamo, če učitelj nekaj kaže in otrok pasivno opazuje. Tudi demonstriranje je včasih potrebno; vežba pa samo pasivno opazovanje, ne pa eksperimentirajočega mišljenja. Tudi ponovitev tujega poskusa ne moremo imenovati eksperimentiranje: v najboljšem slučaju je le preizkušnja, v najslabšem pa vaja, da prilagodimo opazovanje knjigi. Eksperiment je iskanje rešitve problema s pomočjo samostojnega poskusa pri pojavu, ki bi ga radi raziskali. Samostojno pa more otrok raziskovati le potem, ko je rešil enostavne probleme in sicer s pomočjo enostavnih poskusenj. Poskusi, ki so tehnično zamotani in tudi za učitelja težavni, s pomočjo kompliciranih aparatov, ki šolski proračun po nepotrebnem obremenjajo, se ne smejo delati v šoli, ker so otroku nepristopni: otroku so le «umetnost». Otrokov eksperiment je enostaven. Poleg tega je otrok rojen eksperimentator: že v zibelki dela poskušnje in eksperimente. Nočemo govoriti tu, da se napravi iz otroka preiskujevalec, gre nam le za to, da se ta, v bistvu otroka nahajajoči se «hočem sam poskusiti» še naprej razvija. To pa dosežemo: 1) s pogosto otrokovo vajo v eksperimentiranju; 2) s tem, da ne izgubimo iz oči zveze med postopkom eksperimenta in med odgovarjajočim problemom; 3) s tem, da napravimo poskuse pozorno, natančno in v redu. Poslednje pospešimo, ako eksperiment opišemo in sicer pri starejših na ta način: 1) formuliranje problema; 2) pojasnitev metode pri razrešenju problema; 3) opis snovi in aparatov; 4) rezultati in izračunanja; 5) risbe, diagrami in tabele; 6) formuliranje izsledkov; 7) analiza virov napak. Kar se tiče sistematičnih opazovanj, bo opis le tedaj natančen, če ni tema preobširen in se natančno določi; priporočati je, da v gotovih razdobnih opazovanja še v splošnem povzamemo (združimo izsledke v «splošno sliko»). Naposled so priporočljivi še razen naravnih eksperimentov tudi socialni poskusi, ki se pravtako popišejo (na pr. o priliki organiziranja šolskega življenja.) Otrok delovne šole mora znati opazovati socialne pojave in izbirati iz njih eksperimente.

(Dalje.)

PROGRAM ZA VELIKONOČNI NASTOP:

1. E. Adamič: Molitev pastirčkov.
2. G. Krek: Tam na vrtni gredi.
3. Premrl: Lillije.
4. St. Mokranjac: Mirjano.
5. E. Adamič: Belokranjske svatovske pesmi.
6. A. Lajovic: Lan.

7. E. Adamič: Vragova nevesta.
8. E. Adamič: Kresovale tri devojke.
9. A. Foerster: Z glasnim šumom s kora.
10. H. Sattner: Po zimi iz šole.
11. E. Adamič: Po vodi plava.
12. E. Adamič: Kaj pa delajo ptički.
13. St. Mokranjac: Biljana.

Vice Orljak:

Moje društ.-učit. uspomene

I. Uspomene.

Ne znam kako i zašto, ali moje misli sada vole vraćati se u starije doba. Pa neka lete, možda će štogod naći u prošlosti našoj staleškoj što bi moglo dirnuti, zainteresovati i ponukati na razmišljanje i rad naše učitelje i učiteljice.

Uspomene bodre, jačaju, čeliče. One uzdržavaju svežinu duše i srca i oduševljavaju, pomladuju, krepe. Uspomene su obrambeni nasip protiv derucih bujica i poplava; maske su protiv otrovnih plinova.

Lepe uspomene su nepresušni vir novih misli i čustava. Uspomene stvaraju često nove duše, nove misli, a pobudjuju misaona čoveka na junačka dela i na rad.

Uspomene su prošlost. A prošlost je mati sadašnjosti, a bakom budućnosti.

II. U ono mrtvo doba.

Iz drobna semena niknulo i naraslo stablo... Bilo to godine 1894. Dva plačidruška, dva učitelja (kolega Jos. Svetličić i ja) ukočenu gledahu u još sveži grob pokojnog marnog učitelja Ant. Trošta na pustom groblju u Lupoglavu. Sedoše na zapuštenom groblju na gromacu kamenja ne prozborivši ni reči. Leta ih popala. U duši im se nizale slike čoveka-zemnika, a osobito tužne slike jadnog učitelja-patnika. Živo im stupiše pred oči slike istarskog hrvatskog učitelja od poroda do groba. Slike siromašnih seoca sa kukavnim kućicama hrvatskog puka Istre, gde, ugledao svetlo Božje onaj, koji si uzeo zadaću živeti za narodnu prosvetu u borbi za rod i dom svoj i za svoje pošteno ime.

Stupi im dalje pred oči slika prvog odlaska dečka s očevo praga u nepoznati tudji grad, da uči i da se pripravi za učiteljsko zvanje. Koliko li nije pretrpelo, većma duševno no telesno naše neiskusno istarsko seljačko djače na učiteljištu u Kopru boreći se proti bedi i proti tudjinskoj (nemačkoj) nauci i obuci. Sve to svlada čvrsto naše seljačko djače, te nakon zrelosnog ispita dodje kao narodni učitelj u — selu, u selo u kakovu je živio, odrasao i odgojio se naš mladi učitelj.

U novu životu stigoše ga druge nevolje, nova pregaranja zbog svog i narodnog uboštva, a jošte više zbog njegove zapuštenosti i neznanja. Mladi učitelj morade se boriti protiv sebe, protiv neshvaćanja svoga ljudstva i protiv tudjeg

gospodstva; boriti se morao protiv svomu vlastitomu narodu, proti vlastitomu ocu i majci, proti svojoj užoj domovini a za svoj bedni, zapušteni, neprosvetljeni narod i dom svoj ugroženi.

Je li veće muke od ove?! Jesu li veće boli od boli za rod i dom svoj?

Da, naš učitelj progonjen bi ne samo od narodnih protivnika, nego, aoh! i omalovažen od braće i sukrvnika svojih.

To boli, to uništava, razara biće učiteljevo. On sam ubog, podupire uboge učenike svoje. Plaća mu službena ne da živeti ni umreti. Od svoje plaće od 36 forinta 66 novčića austrijskih valjalo mu živeti, usavršavati se, kupovati knjige i novine, odevati se i putovati...

I učitelj oboli. Iza oduljeg «zdravog» bolovanja opasno oboli. Po lekara ne šalje. Daleko je, a kako da ga on plati? — Sam u svojoj sobi bol boluje. Ko da ga teši? — Ta on rabi silno lepe, umilne reči i utehe sa strane onih, kojima žrtvuje svoj život. U tome bi sastojalo njegovo zapravo lečenje. Ali njemu bolesnu manjka uteha, manjka čak i svakidani krušac... A odakle pomoć? Gde su tvoji sodrugovi, učitelju moj? Daleko su. Raštrkani su Istrom kao pojedinački, osamljeni cvetovi u pustinji. Malo ih ima. Od Učke do Pule, od Buzeta do Poreča jedva ih nešto dvadesetak... I dalje sanjarila oba plačidruška tu na grobu svog mladog sazvanika.

Gde su učiteljski sastanci, skupštine, dogovaranja? Toga starije učiteljstvo poznalo nije. Svaki na svome mestu i u svome selu kuburio životom pustinjaka kao okresano drvo usred planine; živio osamljen, radio i ginuo neopažen taman kao oveo list na osamljenu drvetu...

Ova zadnja misao i slika prene iz sna naša dva prijatelja na rečenom groblju. Iza duge šutnje reći će mi drug: Eto, tu počiva naš mladi kolega. Nedavno umro, a već mu grob zarašten travom. Čuješ! rekoh mu pogadjajući njegove misli: ne bismo li mu podignuli skroman spomenik. Drug mi veselo ustvrdi namisao. Pa doda: I pok. kolegi Buršiću u Juršićima! Dobro, valja! Ali još nešto, rekoh: upotrebimo lepu zgodu otkrića spomenika. Prigodom otkrića spomenika, nadamo se, sakupiti će se veći deo našeg hrvatskog učiteljstva, a mi tom zgodom osnujmo svoje učiteljsko društvo. — Ko veseliji od mog druga. Dakle na dvojak rad: rad za spomenike i za osnivanje učit. društva!...

Eto, tuj na lupoglavskom groblju niknu već god. 1894. seme našem poznijem učit. društvu.

(Dalje.)

Vprašanja in odgovori

(Nadaljevanje.)

— O katerih zadevah odloča Šolski svet?

Šolski svet odloča o ustanovitvi, odpravi in o razširjenju šol, upravlja fonde in rente, naj pridejo od koder koli, določene za osnovni pouk, odobruje občinske sklepe o šolskih stvareh, ki jih predvidja šolska zakonodaja ali pravilniki, ter proračun in obračun šolskih patronov.

— V katerih stvareh da Šolski svet le mnjenje?

Šols. svet izreka mnjenje o odslovitvah iz did. razlogov, o odpustitvah, o premestitvah iz službenih razlogov, o zakasnitvi v napredovanju, o

sposobnosti oseb, ki naj poučujejo verstvo, o ustanovitvi tečajev v integrativnih razredih in o vsaki odredbi ali o predlogu, o katerem se zdi kr. učnemu skrbniku potrebno vprašati Šolski svet.

— Kaj more povzročiti kaznovanje učiteljstva od strani Disciplinarnega sveta?

1. Zanikernost; 2. prekoračenje šolskih dolžnosti; 3. kompromitiran ugled ali nrvnost; 4. širjenje načel, protivnih moralnemu redu ali državnim ustanovam, med učenci.

— Katere so discipl. kazni?

1. Cenzura, ki obstoji iz formalne izjave o pregrešku in iz graje; 2. suspendiranje od plače od 10. dni; 3. suspendiranje od službovanja, ki ob-

stoji v tem, da se učitelju prepove izvrševati posle v šoli, ki ji je prideljen (ne sme trajati nad 3 mesece). Z njo je zvezana, za čas trajanja, izguba plače; razen tega se pa ta čas ne šteje v službena leta; 4. odslovitev, ki povzroči izgubo vseh pravic, združenih z imenovanjem; 5. šolski interdikt, s katerim je združena izguba vseh pravic, ki jih daje učitelju diploma. Interdikt je lahko začasen ali trajen: če je začasen, ni manjši od treh mesecev.

— Kdo in kako kaznuje učitelja pri malih pregreških?

V takih primerih morejo did. ravnatelj (ali župan v šolskosamoupravnih občinah) ali vsaka višja šolska oblast pismeno opozoriti učitelja ter ga pozvati, naj se ne pregreši več.

— In če se pregrešek ponovi?

— Did. ravnatelj naznani slučaj predstojni oblasti, ki zahteva poizvedbo in obvesti Disciplinarni svet.

— Kakšne posledice ima kazni opomina? Nikakšnih, če se krivec poboljša. Opomin se ne beleži v učiteljevo službeno stanje.

— Kako se postopa, če je kdo samovoljno odsoten?

Najprej se od učitelja zahteva povrnitev stroškov za suplenta ter povrnitev stroškov morebitnega oglada, potem se pa napravi redno sporočilo proveditorju ali Disciplinarnemu svetu.

O sestavljenih besedah

(Nadaljevanje.)

2.) Iz zaimka ali števnikarja ter samostalniškega debla z obrazilom -en in imajo isti pomen kot one pod 1.): svojeglasen, svojevoljen, svojevrsten, samoglasen, samovoljen, dvonožen, trinonožen, štirinožen, četveronožen, šesternonožen, enoličen, dvoličen, dvodelen, tridelen, štiridelen, četverodelen, peterodelen, dvojezičen, trijezičen, štirijezičen, četverojezičen, triperesen, štiriperesen, četveroperesen, enoglasen (enoglasna pesem; če je kdo izvoljen z vsemi glasovi, je izvoljen soglasno; z enim glasom, to je enoglasno, ne more biti izvoljen nihče), dvo-glasen, triglasen, troglasen, štiriglasen, četveroglasen, osmeroglasen, trileten, troleten, štirileten, četveroleten, petleten, peteroleten, stoleten, tisočleten, enodomen, dvodomen, samogolten, dvouren (ne: dveuren), četveroogeln, prvovrsten, drugovrsten, prvodoben. Dalje: dvojezičen, trojerob.

3.) Z obrazilom -a, ki so samostalniki: stonoga.

4.) Z obrazilom -ji: vsakdanji.

5.) Z obrazilom -ski: enostranski, dvostranski, tostranski, onostranski, enočlenski

6.) Iz zaimka ali števnikarja ter nedovršenega glagolskega debla z obrazilom -en: samostalen, samoprašen, samoroden, samokoven, samostalen, samorasel, prvobiten, prvoroden, drugoroden.

7.) Besedne skupine, ki so sestavljene iz množilnih števnikov in ločljivih pridevnikov, niso spojenke, ampak sestavljenke: dvojno jamast, dvojno vzbočen, dvojno jezičen, dvojno mrežen, trojno oseben (napačno je pisanje dvojnojamast,

— Kdo kaznuje?

Cenzuro in suspendiranje do 10 dni izreče proveditor; suspendiranje nad 10 dni, odslovitev in interdikt odredi Disciplinarni svet.

— Ali se disciplinarno postopanje ustavi, ako se krivec odpove službi?

Ne, in to radi možnosti, da se odredi kazni odslovitev ali interdikta.

— V katerih slučajih se učitelj takoj odstavi od službe in kdo ukrene to?

V slučajih, ako ne bi mogel učitelj brez nevarnosti nadaljevati svoje službe ali pa bi bil po lastni krivdi vzrok spotike (pohujšanja) ali izgredov v občini. Ukrep izda proveditor ali župan skupno z nadzornikom, kakor je učitelj v imeniku šolskega skrbništva ali občine.

— Kdaj je mogoč rekurz?

Proti cenzuri, suspendiranju do 10 dni ali do 3 mesecev je dovoljen priziv na ministrstvo le radi zlorabe zakona, radi nepristojnosti (inkompetence) in radi ekscesa oblasti. Za prizive proti kazni odpusta ali interdikcije je tudi pristojno ministrstvo.

— Ali je dopusten priziv radi opomina?

Ne, izvzemši, ako se naznani predstojnik radi težkih dejanj, ki so mogle povzročiti kazni.

(Dalje.)

Popravak. V 4. št. je na strani 29 koncem odgovora na prvo vprašanje izpadla vrsta, ki se glasi: biti premeščeni.

dvojnobočen, dvojnojezičen, dvojn mrežen, trojnooseben, ker ima tu števnik prislovni pomen).

8) Števnik in deležnik se ne smeta pisati skupaj, ker tvorita dve besedi: prvo rojeni, drugo rojeni.

9) Logično in slovnično nepravilni sta spojenki dvolični, dvosod. Prav je samo dvojno lih, dvojno sod, kar pomeni dvakratno lih, dvakratno sod; torej: dvojno sodo število, dvojno liho število.

10) Končno imamo še spojenke z obrazilom -at: dvovejnat, četverorobot, štirirobot, četveroglat, štirioglat, trolistnat. Ker so drugi deli ločljivi pridevniki (vejnat, robot, listnat,) bomo govorili dvovejen, četverorob, štirirob, četveroogeln, štiriogeln, trolisten ali trolist.

11) S števnikom pol in četrt se tvorijo:

a) Spojenke s samostalniškim deblom na -en: polleten, četrtleten, polnočen, poldneven, poluren.

b) Števnik pol tvori s pridevniki sestavljenke: pol divji, pol gluh, pol mrtev, pol nag, pol svilen, pol zverinski, pol viden, pol prozoren, pol pretekeln, pol prismojen, kot imamo nasprotje popolnoma divji, popolnoma gluh, popolnoma nag, ali: malo gluh, nekoliko gluh, precej gluh, skoraj gluh, zelo gluh. Dalje po dvoje sestavljenke za dvojno kakovost: pol bel, pol črn; pol vesel, pol žalosten; pol neveden, pol hudoben; pol pečen, pol kuhan.

Pridevniške spojenke z glagolskimi debli.

Spojenke se tvorijo tudi iz glagolskih debel in samostalniških debel ter imenujejo kakovost predmeta po dejavnosti kakega njegovega dela: vrtoglav, skokonog, skokopet; prav tako z obrazilom -en: vrtoglaven, skokonožen.

Pridevniške spojenke in sestavljenke s prislovi.

V vseh spojenkah in sestavljenkah, v katerih je prvi del pridevnik, ima pridevnik pomen načinovnega prislova (ako ne znači pridevniška spojenke dvojne kakovosti). Tako je pod 1. in 2. trdoglav, širokoust, trdoglaven, širokousten; 3. babjeveren, krivoverski, svobodomiseln; 6. zelenkasto rumen, umazano bel, srebrno čist; 7. grdogled, grdogleden, hudodelen, velikodušen, tujezemski.

Dalje imamo sledeče primere:

1. Spojenke iz prislova in nedovršenega glagolskega debla: križemgled in s samostalniškim deblom: križemnog.

2. Spojenke iz prislova in nedovršenega glagolskega debla z obrazilom — en: križemgleden,

brzjaven, brzostrelen, klečepazen, dolgovezen, malomaren, daljnosežen.

3. Spojenke pa ne morejo tvoriti prislovi s pridevniki ali z deležniki s prislovnim pomenom; zato so vse sledeče in njim podobne besedne skupine sestavljenke: ravno rasel (ne: ravnorasel), kot je lepo rasel, lepo razvit, nepravilno razvit; — dobro poučen (ne: pri dobropoučenih politikih), kot je natančno poučen; — mimo idoč, mimo grede (ne: mimoidoč, mimogrede), kot je mimo vozeč se, mimo pojoč; — tako imenovan, tako zvan, tako rekoč (ne: takoimenovan, takozvan, takorekoč), kot je tako pojoč, tako pisan; — dobro došel (Dobrodošli! — Kdaj pojedete domov?) je iz nemščine neumno preveden izraz. (Dalje.)

Feljton

A. Černigoj:

Vzhod in zahod v umetnosti

V zadnjem članku sem obravnaval različne izrazite pojave v razvoju moderne umetnosti do kubizma. S tem sem nekako orisal zadnje evolucije na zapadu in sicer impresionizem, ekspresionizem, futurizem in kubizem, ki so produkt neke degenerirane družbe in pomenjajo naglo katastrofo vodoravne simetrične poteze klasike. Saj opažamo danes v Parizu, Berlinu in Londonu, da iz kubizma nastaja neka vsebina neoklasike, ki ne pomeni nič drugega kakor popolno nesposobnost nadaljnega višjega ustvarjanja. — Kaj je storil kubizem? Kaj hoče futurizem? Končali so smrtno borbo evropske zapadne kulture.

Kaj pa vidimo drugod? Ugotoviti moremo, da so se novi barbarski narodi resno vrgli v boj za povzdigo vsakovrstnega aktivnega dejanja. To stanje razvoja mod. umetnosti se kaže posebno v revolucionarni Rusiji. Tu opažamo neko gotovo organsko enoto; tu se je zbudila sila barbarov, ki niso plagirali Latinov ali Germanov. Natančno so sledili zapadnemu razvoju ter si pozneje konstruirali svoj «ego» v organskem socijalnem razvoju: etično enoto časa s pomočjo revolucije. Ta pojav je «nož», ki deli tradicionalnost od aktivnosti.

Čemu so prav Slovani iskali nov tempo? Ker je bila akcija močnejša od tradicije. Francozi, Nemci, Italijani še vedno živijo od problemov in povsem radi evolucije, ki je močnejša od akcije. Vzhod je fizično in psihološko močnejši od degenerirane družbe, katere kultura se bori proti navalu barbarov ter pripravlja s pomočjo tehnike sredstva, da se brani. Vzhod koraka z novim polnim tempom (biodinamizem) in ustvarja novo etično celoto.

Moderna umetnost izhaja iz novega prevrata. Sredi prevrata stopijo krepko in odločno v akcijo vsi mladi umetniki v Rusiji ter skupno tvorijo novo fronto. Ustvarjajo novo družbo in čas in prostor sta njim ena sama dimenzija. S tem prične nova doba, ki jo označuje enakost v mnogoterem. Nazvati jih morem konstruktiviste.

Cilj konstruktivistov je, vpodabljati (predstaviti) dejanje ne samo na goli dvodimenzionalnosti platna (kakor kubisti ali futuristi), temveč

s pomočjo različnih snovi konstruirati v oblasti prostora in časa ter istočasno, simultano doživljati vrednato vsakovrstnega dejanja n. pr. barve, oblike, snovi, luči, prostora (gibanje = forma). Konstruktivistom so vsaka točka, črta, ploskva, vsako telo, luč, barva itd. iz gibanja rojene oblike. Konstruktivisti zahtevajo torej vsako dejanje simultano psihofizično = biodinamično. Teater Majerholda v Moskvi nima na pr. ne enega pasivnega momenta; vse ima z ozirom na «sklenjenost» enako aktiven pomen. Konstruktivisti hočejo, da bodi pojem umetnost kolektivni izraz sodobne družbe, zato žele skupno s pomočjo razvijajoče se tehnike dati pojmu **monumentalnosti**, ki naj ne bo odvisen od velikih ali manjših dimenzij. V Rusiji so se akademije pretvorile v delavnice, kjer mora umetnik istočasno ustvarjati potrebne predmete. Celotno lahko rečemo, da povdarjajo suverenost tehnike kot zmagoslavje ustvarjanja sodobnega človeka.

V ruski umetnosti vidimo izraz volje, ustvarjanje kolektivnosti in monumentalnosti, zapad pa je le elegantna ekstravaganca, ki išče še vedno individualni genij, ki je izraz dekadentne liberalne trgovine človeškega rodu. S tem je končana za vselej salonska umetnost Pariza, Berlina, Londona, nadomestila pa jo bo nova, razvijajoča se kultura Slovanov.

Konstruktivisti so strogo teoretični ter istočasno praktični. V svojem aktivnem delovanju so kreacija astralno-vizuelnega sveta resnice ter statičnost relativitete = dinamizma, daleč od zapadnjakov Evrope, ki z golonašminkanim platnom okrasuje gnusne stene dvorcev. Konstruktivisti zmagujejo s svojim visokim razumevanjem t. j. s psihološkim nagonom.

Stano Kosovel:

Rapsod Štefan Žeromski

Lani sta tekmovala za Noblovo literarno nagrado v Stockholmu dva Poljaka: Štefan Žeromski in Wladyslaw Reymont. Zmagal je Reymont s svojim romanom v štirih delih «Kmetje».

Reymont leži danes bolan, Štefan Žeromski pa je umrl v drugi polovici novembra. Umrl je kot «bič generacije». Ta pridevek je nosil zadnjih trideset let in od njega se ni ločil niti na smrtni postelji.

Žeromski se je rodil l. 1864. v kielški okolici kot potomec aristokratske obitelji. Že v mladih

letih se je posvetil pisateljskemu poklicu in je postal eden izmed glavnih stebrov «Mlade Poljske». Osvojil si je metode francoskih naturalistov (Goncourt in Zola) ter ruskih romancierjev (Turgenjev in Dostojevski). Ni bil pa l'art pour l'artist, temveč historiozof. Kot pisatelj je hotel biti v prvi vrsti učitelj in vzgojitelj naroda.

Število njegovih spisov je veliko — okolu 50 knjig. Kot literarni začetnik se je oglašal v tedniku «Glos». Iz črtičarja se je razvil v pisatelja velikih povesti in romanov. Vse njegove spise preveva poljska duša. L. 1904. je izšel «Pepeł», velika zgodovinska povest iz Napoleonove dobe. Z njo so dobili Poljaki nov tip zgodovinskega romana v katerem je bil dotlej edino priznani mošter Henryk Sienkiewicz. Problem poljskega heroizma je obdelal Żeromski pozneje še v obupni elegiji «Razkljujejo nas vrani». To je slika življenja iz zadnje poljske vstaje l. 1863. Pozneje je sledila «Verna reka», politična in kulturna zgodovina Poljske koncem prošlega stoletja. Iz strupenega ozračja poljsko-ruskih odnošajev je vzniknil roman «Povest greha», o katerem govorim spodaj. V romanu «Walgierz Udaly» premaga materijo moč ideala. Za časa svetovne vojne se loteva Żeromski socialnega romana in napiše triogij: «Boj s satanom». Po vojni ga zanima problem poljskega morja. V «Vetru od morja» in «Medmorju» se ponavlja boj s satanom. toda v novi obliki. Ta «satan» je zgodovinskega značaja. Končno pa pride «Predpomlad», velika, toda žal nedovršena analiza sodobnega časa. Stvar je prinesla Żeromskemu na eni strani priznanje, na drugi obsojanje in razočaranje publike. Predno je utegnil izreči zadnjo besedo v drugem delu, ga je pokosila smrt.

Żeromskega umetniško načelo je bilo: zmanjšati vsaj za eno kapljo trpljenje in krivice, ki se gode na svetu, oznanjati ljubezen, zatirati sovraštvo. To je z eno potezo povedana filozofija velikega pokojnika.

Ženska emancipacija?

Pri zadnji natečajni skušnji ne znaša število moških tekmovalcev niti petine vseh, ki so izdelali. Ta pojav vidimo po vsej državi; povsod, posebno pa v severnih pokrajinah pada število učiteljev leto za letom. Na njih mesta stopajo tovarišice. Gotovo, da ne stopajo, ker napreduje emancipacija, ženska ravnopravnost, ampak ker si mora tudi ženska bolj in bolj sama služiti svoj kruh. Če se ji pa z osnovnošolskih učnih mest moški sami umikajo, ni to le znak vedno občutnejše konkurence ženske delovne sile, ampak predvsem znak, da je ženska prisiljena pod tršimi pogoji sprejemati delo. Moški, vajen borbe, se preriva dalje, išče boljše službe, ženska prevzema njegove posle za manjšo odškodnino.

Ena izmed natečajnih izprašank je pisala hr. proveditorju tako le: Poučujem tri leta in vsako leto sem bila določena na novo mesto. Vedno so višji odločili brez moje volje. Tudi ta krat se predajem Vašim rokam; storite, kar Vam drago. Denite me, kamor hočete! Saj so otroci povsod ljubki.

To pismo je lepo, ako je iskreno in če znači le brezmejno žensko požrtvovalnost. Šolski skrbnik je obljubil prosilki za njen altruizem eno najboljših mest. Vendar je neko uprašanje: Ali bi bila ta skromna in morda res lepa duša pisala svoje pismo, ako bi mogla priti do svojih pravic brez take evangelijske

Ker mi za izčrpno študijo o Żeromskem trenutno ne dostaje časa in prostora, kakor tudi vseh potrebnih pripomočkov, se hočem omejiti samo na dve glavni pisateljevi deli, ki sta najbolj značilni zanj: na «Povest greha» in «Predpomlad».

Vsebina romana «Povest greha» je zajeta iz velikomestnega varšavskega življenja. Junakinja Eva Pobratynska je hči nižjega uradnika. Vzrasla je v zadržem zraku svoje okolice. Kot uradnica živi svojemu delu, dokler se ne zdrami v njeni duši ljubezen do moža, ki se odziva njeni ljubezni, a nima dovolj sile, da bi prelomil s tradicijami.

Ta mož je oženjen, a živi ločeno od svoje žene, ki je ne ljubi. Kljub temu, da je ne ljubi pa nima poguma, da bi se pogumno razšel z njo in rešil Evo, ki mu je blazno vdana. V najhujšem trenutku, ko je Eva sama in mora bežati iz rodne hiše, ker se čuti mater, jo ljubimec zavrže, pahne od sebe. Ona tava okoli. V skrajnem obupu, zapuščena od vsega postane nežna Eva zločinka, detomorilka.

Tu je začetek greha. Prihajajo posledice. Iz enega greha se rodi drugi. Eva pada vedno nižje. Danes je aristokratska metresa, jutri pocestna vlačuga, ki se prodaja za košček vsakdanjega kruha. Naposled se izgubi v najgloblje nižine življenja ter postane slepo orodje zločincev in izkoriščevalcev. Blatno močvirje je njeno življenje, a vendar je tudi to življenje ne more ubiti. Njena duša je čista in nepokvarjena, toda nesrečna do skrajnosti. Srce pa je še vedno vdano prvi in edini ljubezni. Tej žrtvuje Eva do konca svoje nesrečno in burno življenje.

Kritik Feldman je imenoval to delo «največji roman o ženski duši» ter je pripomnil, da ne pozna v svetovni književnosti tako psihološko globoko motiviranega in tako umetniško izdelanega tipa kot je Eva Pobratynska.

(Dalje).

udanosti? Pri šestih stotinah prosilcev in prosilk je bila edina, ki je pisala tako pismo. Ona edina je brez pridržkov izjavila, da je zadovoljna, ako višji odločijo brez njene volje. Je pač večno nasprotje med voljo poedinca, med individualizmom in med težnjami skupnosti, kolektivizma, v našem slučaju: neke oblasti. Odpovedati se lastni volji je lahko nekaj velikega, vendar ni krepost, če gledamo skupnost, kakor ni krepost, če kdo išče, recimo, nečedna sredstva, da bi mu bilo bolje postlano.

Ena edina se je odrekla lastni volji, ko gre za njen obstanek, ter se je predača v roke drugih, morda verujoč v njih nepodkupno pravičnost. Kdo ve, če ne bo tudi ta edina še kdaj razočarana, če se ne bo v njej oglasila namesto ponižnosti asiškega svetnika velika zavest pravice, neizmerno večja od ponižnosti in udanosti?

Dodatne ure. One redke ure pouka materinščine v osnovni šoli, ki smo jih bili sprejeli kot posebno darilo, so se odpravile s 1. marcem. Mislimo, da je s tem zadoščeno pravičnosti, ki so jo svoj čas homersko opevali razni časniki.

Sicer je ukrep dosleden in dober, dober namreč v tem, da ustvari polno zavest pomena in nujne potrebe, da se človekova osnovna izobrazba uspešno doseže le z materinim jezikom.

Razno

Natečaj za učiteljska mesta je zaključen. Tekmovalcev je bilo 744 (moških 131, žensk 610); izprašanih 683, izdelalo 624 (98 moških, 526 žensk). Prostih mest je do 650, torej bodo lahko vsi nastavljeni. Vendar so mesta večinoma slabše vrste, le kakih 50 je v bližini večjih središč, ker so bila boljša zasedena že ob začetku tekočega šolskega leta. Tedaj se je namreč premestilo oz. namestilo do 700 učnih oseb. Prosilci se sedaj zavzemajo skoro le za onih 50 najboljših mest.

Kakor poudarja sam kr. proveditorat, se prosilci, in sicer posebno oni, ki imajo najmanj pogojev, poslužujejo drugih sredstev, da bi dosegli ona boljša mesta. Lahko si je predstavljati, kakšna so ta sredstva. Če se jih poslužujejo, je to znamenje, da so vsaj včasih uspešna. Da so pa uspešna, je gotovo le en vzrok in sicer, da so izločeni iz merodajnih organov zastopniki široke javnosti, in prav posebno še zastopniki učiteljstva.

Učiteljska zborovanja. V minulem mesecu so se vršila različna zborovanja oz. okr. uradne konference med učiteljstvom tolminskega in goriškega nadzorstvenega okraja. 11. februarja se je vršila ustanovitev društva fašist. učiteljstva v Idriji 20. febr. je bilo zborovanje v Gorici, 24. febr. v Tolminu in Kanalu, 25. febr. v Dornbergu in koncem meseca še nekod.

V Idriji je bila ustanovitev zelo slovesna, tako tudi zborovanje v Gorici. V obeh krajih so pristovovale različne oblasti.

V Idriji je večina slov. učiteljstva podala podpisano izjavo, da ne nasprotuje učiteljskemu sindakatu, da bo pa vstopilo vanj, ko bo zakon tako zahteval. Vzlic temu ostane v svojem društvu, ker je kulturna organizacija. To poslednje je izjavilo, ker se je zahtevalo od učiteljstva, da izstopi iz svojega društva.

V Gorici ni učiteljstvo ničesar izjavilo, odstranilo pa se je, skupno z goriškim mestnim učiteljstvom ob koncu govora slavnostnega govornika. kom. Garassinija, ravnatelja videmskega učiteljskega.

Pri uradni konferenci v Tolminu je slov. učiteljstvo podalo podpisano izjavo, da ne izstopi iz svojega društva, kakor se je zahtevalo; obenem je pripomnilo, da se je vedno dobro razumelo z italijanskimi tovariši (-cami). Kakor v Idriji, je izjava zbudila tudi tu slabo kri. Slavnostni govornik je našel priložnost, da se je spotikal na nespretni — stilizaciji, pozabil pa je, da so se učiteljstvu stavile zahteve, ki niso nikjer v zakonu utemeljene, ampak zaenkrat le v osebnih, samovoljnih težnjah. Od tod tudi tak odgovor.

V Kanalu je govoril isti govornik, nič manj rezko kot drugod in nič bolj prepričevalno. Pozval je, naj vstopijo v društvo fašisti po prepričanju; ne zahteva pa se, da imajo strankino izkaznico. Nato so pobrale osebne izjave o vstopu, oz. o izstopu iz drugih društev. Večina učiteljstva je oddala nepodpisane izjave, tea Leban pa je imela govor, v katerem je pojasnila stališče slov. učiteljstva. Povedala je, da je iz prve mladosti vzgojena v narodni zavednosti in da tega ni mogoče izkoreniniti. Zahteve na človeka morajo imeti svoje meje. Mali smo sicer, toda veliki po trpljenju. Tovarišica je zaključila: Imejte usmiljenje! na kar jo je slavnostni govornik rimljansko pozdravil.

Govoril je tudi nadzornik Spacapan, toda niti ne kot strpen človek, niti kot vzgojitelj. Če niso šle stvari tako kot je želel, ni učiteljstvo vzrok. Z učiteljstvom je treba tudi dostojno postopati. Veliko, preveliko besed ni bilo na mestu. Obžalovati je, če tega ne ve oni, ki je postavljen na važno mesto. S prijazno besedo in z resnično naklonjenostjo se vse doseže, s samovoljnostjo nič. Zadnji dogodki so to drastično pokazali in v tem je velika vrednost, da so se odigrali — kakor so se. Ob tej priliki se nima učiteljstvo ničesar kesati, kvečjemu, da ni bilo še bolj možato.

ZVEZA UČIT. DRUŠTEV V ITALIJI naznana vsem članicam in članom tužno vest, da je njen upravni odbornik

Slavoj Makarović

učitelj na Rižani - Črnekalu

danes preminul. — Mir njegovim izmučeni dušili
V Trstu, dne 1. marca 1926.

Poziv! Tovariši - blagajniki učiteljskih društev naj nakažejo **takoj** po 3 L od člana tovarišu Mermolji, predsedniku «Samopomoči», namesto cvetja na grob pokojnemu tov. Makaroviću.

Vodstvo.

Daniel De Foe: Robinson Crusoe. Za slovensko mladino priredil Vladimír Levstik. Z barvno naslovno sliko in 7 celostranskimi ilustracijami po izvornih risbah Rajka Šubica. Založila Kleinmayr & Bamberg, dr. z. o. z. v Ljubljani. Cena broširanemu izvodu 28 Din, vezani knjigi 32 Din, s pošto 3 Din več.

Ako je v besedah nemškega pesnika, da je «najboljše baš dovo'j dobro za mladino», le količkaj resnice, potem smemo ceniti slavno zgodbo o Robinsonu nad vse knjige tega sveta. Mladež vesolne zemeljske oble je oddala zanjo svoj glas in pričala zanjo leto za letom, vsak dan iznova. Ni ga kulturnega jezika, na katerega «Robinson Crusoe» ne bi bil preveden, ni ga pismenega človeka, ki ne bi prešteval te divne knjige med najdražje spomine svojega detinstva. Še odrasli je ne moremo odpreti, ne da bi nas iznova uklenila v svoj čar. Nč čudnega ni tedaj, da je «Robinson Crusoe» od svojega prvega pojavljanja med Slovenci tudi naša mladina in našemu ljudstvu ljub in drag. Od stare Cafeve in Parapatove izdaje pa do raznih, bolj ali manj neuspešnih predb iz noveše in najnoveše dobe je romal med narod v mnogih desetisočih izvodih. Za'ozba Kleinmavr & Bamberg, dr. z. o. z. v Ljubljani se je lotila naloge, podati to knjigo v vedelo vendar že enkrat v res vzorni izbiri in času primerno dovršeni jezikovni obliki. Njena izdaja «Robinsona», ki je prišla te dni na trg, je v tem p'edelu prava mojstrovina odličnega pisatelja in preva'alca Vladimíra Levs'ika in mimo tega še ilustrovana z izvornimi risbami Rajka Šubica. Roditelji, ki hoče o razveseliti svojo dečo z «Robinsonom», ter šolske in ljudske knjižnice, ki ga žele nabaviti, se zda' ne bodo mogle več pritoževati, da doberga slovenskega «Robinsona» ni. Zabeležiti je treba tudi to, da je Kleinmayr & Bamberg-Levstikova izdaja s svojimi 162 stranmi srednje osmerke doslej na obširnejša v slovenskem jeziku. Lepo in vsebinsko dragoceno knjigo priporočamo kar na'otopleje kot lepo priložnostno darilo; dobi se po vseh boljših knjigarnah ali pa neposredno pri založništvu Kleinmayr & Bamberg, dr. z. o. z. v Ljubljani.